

Gladiolen die geschikt zijn als tuinplant verschillen nogal van de gladiolen die als snijbloem worden geteeld. Er komen wel steeds meer tuingladiolen, want een klein aantal kwekers heeft zich erin gespecialiseerd. Een van hen is Mark van Winsen uit Warmond.

Kleinbloemige gladiolen

LEO DEN DULK

Zijn belangstelling gaat de laatste tien jaar vooral uit naar de veredeling in kleinbloemige hybride en botanische gladiolen. In die kleinbloemige soorten zit veel variatie, vooral in sierlijkheid. 'Grootbloemige gladiolen zijn mooi op vaas,' vindt Mark, 'maar het zijn wel stijve bezemstelen. Daardoor passen ze in de tuin vaak niet goed tussen andere planten'.

De teelt van gladiolen is op zich niet ingewikkeld: ze vragen goed gedraineerde grond, maar ook voldoende vocht. 'Hoe je precies bemest hangt af van wat je wilt bereiken,' aldus Mark. 'Sommige kwekers geven na de bloei extra stikstof om de knol verder te laten uitgroeien, maar volgens mij blijft de knol het gezondst als hij zijn natuurlijke grootte heeft.' 'Groter is beter' geldt ook voor gladiolenknollen niet: grote knollen geven vooral veel blad en het gaat nu juist om de bloemen. 'Het belangrijkste is dat je de knollen gezond op laat groeien; met allerlei kunstgrepen kom je er niet, de bodem zelf moet het doen. Daarom kweek ik nu steeds minder

op kleur en steeds meer op gezondheid en meerbloemigheid, bijvoorbeeld 'White Eyed Miss', die 4 tot 6 weken kan bloeien van een niet al te grote knol.' Bepalend voor de kwaliteit van de knol zijn vooral de hoeveelheid zon en warmte. Jarenlang teelde Mark daarom gladiolen voor de snij in Portugal, waar de groeiomstandigheden ideaal zijn.

Geurende bloemen Van Winsen kweekt nog wel wat grootbloemige rassen, zoals 'Fragrant Lady' voor de veredeling, maar nu voornamelijk vanwege de geur die daar vroeger vanuit het wild is ingekruist. Die geur wil hij nu zelf inkruisen in de kleinbloemige hybriden, die die eigenschap veelal missen. Dat is lang niet eenvoudig, want de aantallen chromosomen van de verschillende soorten liggen vaak ver uiteen; hierdoor komt vruchtzetting maar heel beperkt voor. En als een kruising tussen de gewenste ouders lukt is de geur vaak verdwenen. Bij de botanische soorten, die voor het grootste deel uit Zuid-Afrika afkomstig

zijn, zit de geur onder andere in *G. tristis*, *G. liliaceus*, *G. recurvus*, *G. orchidiflorus* en *G. watermeyeri*. Ze geuren op verschillende tijdstippen, de eerste twee in de ochtend of de avond, met variaties, terwijl de laatste drie de hele dag geuren. 'Kruisingen die dag en nacht geuren bestaan ook, maar die zijn moeilijker teelbaar. Ze komen uit een oud sortiment dat ik voor mijn verdelingstak heb overgenomen van een kweker uit Engeland, en dat al voor de oorlog werd ontwikkeld door gladiolenspecialist T.T. Barnard.'

Sortiment Mark van Winsen kweekt nu ongeveer een hectare aan kleinbloemige rassen in de bollenstreek; voor een klein deel is dat het genoemde oude sortiment. Daarnaast *G. primulinus*, met rassen als 'Atom' en 'Fiona' die door andere kwekers voor hem geteeld worden. Als bijzonderheden heeft hij een diepgele *primulinus* 'Miss Sunny', evenals andere rassen die vrijwel niet ziek worden en in de tuin jarenlang vast kunnen staan. Naast een klein aantal botanische soorten zoals ▶

Links: 'Atom', cultivar van *Gladiolus primulinus*

Onder: *Gladiolus colvillii* 'Galaxian'

Gladiolus nanus 'White Eyed Miss'

FOTO: LEO DEN DULK

FOTO'S: MARK VAN WINSEN

Gladiolus primulinus 'Fiona'

FOTO: MARK VAN WINSEN

Gladiolus nanus 'Vulcano'

Zaailing van Gladiolus tristis

G. tristis, *G. eckloni* en *G. oppositiflorus* heeft hij vooral hybriden, grotendeels kruisingen tussen *G. tristis*, *G. orchidiflorus* en andere botanische soorten. Daarnaast kweekt hij kruisingen tussen grootbloemige en botanische soorten die veelbelovend zijn. Sommige oudere rassen zijn afkomstig van Van Tubergen, zoals 'Charm' en 'Nymph'. Uit die eerste zijn weer mutanten ontstaan die voor de helft wit zijn, zoals de roze 'Charming Henry' en de lilapaarse 'Charming Miss'. Die mutanten ontstaan doordat er ooit met *G. lilaceus* is gekruist, een heel variabele soort waarvan sommige eigenschappen gemakkelijk terugkomen. 'Een volkomen witte, kleinbloemige mutant is er overigens nog steeds niet; zelfs in de grootbloemige witte 'Essential' zie je altijd nog een zweem van crème in de keel of zijn de meeldraden gekleurd. Een nadeel van gladiolen met witte en gele bloemen is dat ze gevoeliger zijn voor trips en slakken. *G. tubergeni* en nogal wat botanische soorten wordt het lekkerst gevonden door hazen en reeën. Daarom heb ik een derde van mijn velden afgezet

met gaas, dat is de makkelijkste methode. *G. colvillii* laten ze staan, die lusten ze niet. Dus kweek ik ook op verbetering van die eigenschappen. Een nieuwe kruising die lekker wordt gevonden door hazen, trips of slakken gaat er meteen uit.'

Verloren gewaad Onder de nieuwe en (her)introductions zijn onder andere 'Bidens', 'Midnight Sun' en 'Blue Orchid' te vinden. De eerste heeft een unieke spinachtige bloemvorm met heel smalle bloemblaadjes en gaat iets later aan de groei dan de overige botanische soorten. Soms kan Mark een verloren gewaad ras als 'Bibi' herintroduceren, dat fraai gevlekte bloemblaadjes heeft. 'Die was hier verdwenen omdat hij verziekt was, maar in de VS kon ik vijf gezonde knollen kopen; daarvan heb ik er nu weer 15.000 staan. Doordat je er op een andere manier mee omgaat blijken ze toch weer gezond te kunnen worden.' Andere recente rassen zijn *G. colvillii* 'Galaxian', 'Red Drizzle' en 'Irish Gold', *G. primulinus* 'Fiona', 'Miss Sunny' en 'Laura Jay', *G. papilio* 'Ruby Red' en *G. nanus* 'Vulcano' en 'White Eyed Miss'.

Veranderingen in de teelt 'In de bestaande rassen vinden we nieuwe aantastingen die op het ogenblik worden onderzocht. Maar dat schimmels van het geslacht *Fusarium* in het algemeen meer voorkomen heeft vooral te maken met de huidige manier van intensief telen. Als professionele teler is dat met veel moeite nog te doen, maar voor tuiniers is dat te ingewikkeld.' Door de veranderende omstandigheden wordt het ook steeds interessanter om soorten te ontwikkelen die beter tegen extremen als droogte, zout en nattigheid kunnen. In die ontwikkeling loopt de bloemveredeling nog achter op andere agrarische sectoren. Verder zijn er allerlei prachtige wilde soorten die nog onbekend zijn of niet eens ontdekt. Daar zitten ongetwijfeld soorten bij die te gebruiken zijn om nieuwe, voor de tuin geschikte gladiolen te kweken.' ■

Leo den Dulk schrijft over planten, tuinen, dieren en geschiedenis. www.cantua.nl